

Nyt Babel

#23

LEDER af Nyt Babel
KLAR I MÆLET af Ida Gammelmark Bøgh
KULTURKRITIK I THE HUNGER GAMES af Merete Bøye
ISRAEL I BIBELEN 2020 af Jonatan Møller Sousa
CENTRERENDE BØN af Elizabeth Knox-Seith
DET GUDLÖSA SAMHÄLLETS SEGER OCH FALL af Johan Sundeen
ORD TIL TIDEN af Nana Hauge
PRÆDIKEN TIL 3. S. E. PÅSKE af Mads Jakob Thorlund Jakobsen
DER ER ET SEGL FOR KIRKEN SAT! af Karsten Bælg
VI PRÆSTER KAN OGSÅ VÆRE BANGE af Gitte Menneskebarm
HYRDEBREV af Andy Tromler

maj 2020

Leder

Da vi sad derhjemme i påsken og var lidt nedslåede over corona og kirkelukning, fik vi en påskehilsen ”fra folkekirken” (aka biskopperne) gennem en helsidesannonce i avisen:

Påske er, når livet altid løber i forvejen. / Når du halser afsted med hudsult og håndsprit / hjemmeskole og åndenød / så er livet altid forude. / Og se, i dag vender han sig om og smiler til dig. / Så er det påske. / Folkekirken ønsker glædelig påske!

Teksten blev kritiseret for ikke at rumme nogen genkendelig påskeforkyndelse, og i en kronik i KD d. 20. april forsvarede forfatteren, provst Kirsten Jørgensen, sine ord:

Vi er ikke i kirkerummet, men i det offentlige rum, i et dagblad i en helt sekulær sammenhæng. Konteksten er med andre ord sekulær. Derfor skal der tales på en måde, så teksten kan forstås uden nogen form for teologiske forudsætninger og uden den støtte, som det religiøse rum og den religiøse begivenhed, som en gudstjeneste er, giver til et udsagn.

... [V]i skal kommunikere bredere end til de indforståede, derfor er det en opgave at arbejde med vores sprog og udvide det, så det kan ramme og omfatte flere.

Kronikken udtrykker, ligesom i øvrigt også flere indlæg i debatten omkring Bibelen 2020, en mærkelig afstandtagen til Bibelens sprog, som om det er noget, der ikke kan forstås af moderne mennesker. Som om folk, der ikke har en universitetsuddannelse, er nogle slapkæbede huleboere, der fx ikke kan forstå, at ordet Israel betegner noget andet end den moderne stat Israel i en 2-3000 år gammel bog. (Se Jonatan Møller Sousas artikel i herværende tidsskrift.)

Hvordan kan det mon være, at Peter og Paulus, Barnabas, Silas og hvad de ellers hed, kunne gå frimodigt ud i verden og prædike – i det sprog, vi kender fra Apostlenes Gerninger og de nytestamentlige breve – og folk, der hverken kunne læse eller regne, forstod godt budskabet. Men folk med minimum 9 års skolegang og adgang til alverdens opslagsværker regner man ikke med kan forstå noget som helst, medmindre det bliver formuleret på pixibogs-niveau.

Tag til sammenligning bondekonen Laura Ingalls Wilder, forfatter til de kendte og elskede Laura-bøger. Hun kunne store dele af Bibelen udenad og forstod også at forstå og fortolke den, skønt hun kun var middelmådigt uddannet set med nutidens øjne. Hun havde hverken adgang til internettet eller bibelkommentarer, alligevel kunne hun godt læse det digre værk.

Nu havde Laura heller ikke meget tilovers for moderne pædagogik, som faktisk allerede var et vilkår i det vilde land mod vest i sidste halvdel af 1800 tallet. Fx husker hun hvordan hun som 6-årig bliver irriteret over, at den kælnede søndagskolelærerinden blot giver hende et lille bitte bibelvers for i skolen, når hun nu kan så meget af Bibelen udenad allerede. Laura føler sig ydmyget, fordi lærerinden regner med at hun kan så lidt. Hun stiller alt for små krav.

Myndige bondekoner som Laura kender vi også herhjemme fra. Vi ved, de kunne finde ud af at læse Bibelen, Luther og Kingo i vækkelsestiden. Jævne mennesker kunne før i tiden godt forstå Bibelens sprog uden at det var forsødet og formuleret ned i lix 20.

Rundt om i missionshuse og præstegårde holdes der bibelkredse, som er åbne for alle, uanset uddannelsesniveau og forudsætninger i øvrigt. Alle kan finde ud af at læse Bibelen, selv narkomaner og hjemløse læser i den. Hvorfor så denne udbredte opfattelse, at Bibelen er et uforståeligt værk for alle, der ikke har gået i søndagsskole fra 3-årsalderen?

I Menighedsrådenes Blad finder man heller ikke megen tiltro til folkekirkens medlemmers fatteevne. I marts kunne man læse på forsiden, at kirken skal ”nedbryde mure”. I april skal en yngre mand med frisk kasket og edgy tatoveringer fortælle os at kirken skal ”komme i øjenhøjde”. Er der virkelig ikke andet at sige? Hvad med, som en klog kvinde sagde engang, at folk forsøgte at komme på højde med kirken? Hvad hvis ”kirken” forsøgte at appellere til noget andet end laveste fællesnævner for en gangs skyld.

Om Nyt Babel

af Nyt Babel

Nyt Babel er et nettidsskrift, som drives på frivillig basis. Det redigeres af Stine Munch, Merete Bøye og Nana Hauge. Læs det på nytbabel.dk.

Redaktørerne får ikke løn og skribenterne får ikke honorarer. Vi har til gengæld visse udgifter, fx til webhotel, hjælp til web-problemer, redaktionsmøder, annoncering og forsendelse af trykte artikler til folk, der ikke har internet.

Hvis du er glad for Nyt Babel og har lyst til at støtte tidsskriftet, kan du sætte penge ind på denne konto i **Danske Bank**

Registreringsnummer: **3412**

Konto: **3412 312 082**

Vi takker for enhver støtte. Tak til alle, der har støttet hidtil med små og store beløb.

Klar i mælet

af Ida Gammelmark Bøgh

Påskan har netop været over os. Dér, hvor Gud oprejste sig selv fra døden, og stadfæstede sit løfte til mennesket om frelse. For Gud er alting muligt. Mange præster er gået digitalt og udøser deres mere eller mindre gennemførte refleksioner over folket på facebook. Den folkelige appel skal være skarp, og man betjener sig af det fælles – fællessangen og naturen – for det skal jo være til at forstå for dødelige borgere i det danske land. Der opfordres til refleksion over forårets komme, over påskeliljen, over et barns lykkelige smil. Det er alt sammen lige uden for døren, lige til at gribe!

En sur teologistuderende som jeg selv kan ikke lade være med at undre mig over den forfladigelse af forkyndelsen, der sker nogle steder i påskan – og på mange andre tidspunkter af kirkeåret. Der er mangel på klar og tydelig tale om, hvad det er Gud har gjort for mennesket. Der er mange ting i verden, der er tvetydige, men én ting er entydig: Guds henvendelse til mennesket. Den er entydig, fordi henvendelsen sker på hans initiativ, og så er den suveræn. Den gennemtrænger bogstaveligt talt al larm og mørke. Den er entydig, fordi den kun har én eneste meddelelse til mennesket: Du er fortabt, men jeg frelser dig.

Påskens mange refleksioner fra forskellige platforme har fået mig til at tænke over, hvorfor forkyndelsen bliver en smule mudret, når den i bedste fald bliver for skabelsesteologisk, og i værste fald New-Age-præget. Man kan stille to spørgsmål, hvor kun to små ord bytter plads, og hvor det alligevel har vidtrækkende teologiske og eksistentielle konsekvenser: Er Ordet bundet til Ånden, eller er Ånden bundet til Ordet? Er Ånden bundet til Ordet, så er stedet, hvor Ånden findes, alene i Guds selvåbenbaring. Derfor bliver den også bundet og indrammet.

I katolicismen er Ordet bundet til Ånden. Arven fra skolastikkens filosofi om gudserkendelsen gennem naturen, bl.a. kendt igennem Aquinas' to bøger, er god at bruge som eksempel. Gud har åbenbaret sig selv i sit skaberværk, og derfor er Ordet ikke hans eneste henvendelse til mennesket. I dansk teologi kender vi det som skabelsesteologi. Det er den position, som jeg kritiserer for på én gang at overbelaste mennesket, fordi vi altid kan finde Gud i naturen, og samtidig fratage mennesket ansvaret – man tager simpelthen alvoren af det afgørende øjeblik, hvor Gud møder mennesket (for det gjorde han jo lige før på gåturen).

Det bliver endnu en gang tydeligt, hvorfor der er god mening i ikke at behandle "ånden" som et fritsvævende almenbegreb. I nogle tider vokser skabelsesteologiens skolastiske

islæt som en aggressiv plante, og det er her, det dialektiske gods skal komme til hjælp og bistå i beskæringen af den over-åndeliggørelse af tilværelsen, der sætter mennesket på et unådigt tydningsarbejde. Når Ånden er bundet til Ordet tages mennesket ud af tydningstyranniet og ind i hvilen i Guds løfteord, som Guds eneste og suveræne henvendelse.

I Luther-forskningen er der diskussion om, hvorvidt Ordet er forkyndelsen af Guds syndsforladelse – en, om man vil, mere snæver forståelse – og heroverfor overbevisningen om, at Guds Ord er hele bibelen. Hvis Ordet er Guds al-virkende syndsforladelse, så har mennesket ikke en chance for at hævde sin egen inderlighed, åndelighed eller tydningstalent som forbindelsesskabende til Gud. Nådeordet er derfor Kristus, en person. Ikke et candyflosslignende, abstrakt eller mystisk fænomen. I kristendommen er frelsen ikke et *hvad*, men et *hvem*, og denne hvem er netop Ordet, Kristus. Frelsen består ikke i troen på dogmerne eller på urokkelige bibelske sandheder. Den består ej heller i en forfladiget og udvandet tro på noget diffust og uudsigeligt. Troen er rettet mod Kristus, legemliggørelsen af Guds henvendelse til mennesket, og i sig selv det løfte, at mennesket ikke skal gå fortabt, men frelses.

Ånden er knyttet til Kristus, altså til Guds henvendelse til mennesket, til Ordet. Dermed får den også en ramme at være i og bliver bundet ind i den treenighed, hvor den hører hjemme, i stedet for at være gidsel i naturen, i vores medmennesker eller i fællessang. Det betyder, at Ånden ikke er det samme som ånd. Måske man oplever sig åndeligt beriget af musik eller litteratur. Men det er ikke Guds Ånd, der beriger dig. Man kan nok hævde, at jeg her præsenterer en forståelse af Ånden, som er snæver og tillukket. Men det er rigtigt at holde fast i, at Ånden – Guds Ånd – blot har én eneste meddelelse til mennesket: Guds tilgivelse.

Den åndeliggørelse af tilværelsen, der er vundet frem og har rodfæstet sig i min generation, kan ved første øjekast synes at gøde jorden for evangeliet. Åbenheden overfor åndelige oplevelser og sprogets besjæling af naturen er fristende at drive teologi på. Men man glemmer noget. Evangeliet er ikke en forårsblomst, der dukker op af den vinterdøde jord. En påskelilje, der vokser op af død jord, er et fremragende billede på evangeliet, men det er ikke evangeliet. Salmernes poesi, malerkunsten, litteratur og musik er alt sammen noget, man kan betjene sig af, når man skal forkynde. Men intet af dette er evangeliet.

Ånden henvender sig til mennesket ved Ordet. Når man derfor tilskynder til kristelig meditation, eller til at gå ud og finde tegn fra Gud i naturen, hjælper man ikke Guds ord til at lyde. Man kommer derimod til at hjælpe menneskets egne tydninger af tilværelsen til orde. Ingen andre steder end i Ordet findes Ånden. Uden hjælp fra den verden, der omgiver os, vil meget forkyndelse blive kedelig, og måske endda uforståelig. Men jeg mener, at man skal besinde sig på at være klar i mælet, når det kommer til, hvad der er

evangeliet, og hvad der er et billede på evangeliet. Alt for ofte bliver abstraktionsniveauet ikke rykket fra naturtydningen til Ordet – og det er en fejl.

Hvad sker der med et menneske, når det er overladt til at tyde Gud i skabelsen? Jo, det vil blot finde sig selv. Synden er det, at vi ikke kan se andet end os selv. Vi vil selv, og vi vil os selv. Derfor er der ikke noget håb i at tro, at vi kan erkende en skaber ved at se på naturen eller på verden. Vi ser kun os selv, så dyb er synden. I det håbløse bliver livet et fængsel i tydningen. Alt hvad vi ser på, kan forvandles til ondskab, alt liv dør.

Men det er jo kun den halve historie. Den anden del af historien er, at Gud oprejser liv af døden, at ondskab forvandles til godhed, at håbløshed forvandles til håb. Men det er Gud, der gør det, og det kommer kun fra ham. Kun i Gud er skønhed, kun i evangeliet er der fred, for der er Gud. Kun når Ånden kommer med Ordet til os er der håb, for der er evangeliet. Åndens eneste ord til os er Ordet – og Ordet er Kristus. Ikke en grøn gren, en syngende fugl eller andet, som vi kan tyde tilværelsens mening ud af. Der er ikke mening udenfor Ordet. Holder man derimod fast i, at Gud kun henvender sig ét sted – i Ordet ved sin Ånd – så bliver Gud lige så klar i mælet, som han skal være. Gud selv taler i billeder, men lignelserne er ikke meningen med det hele. Det er Ordet i dem derimod. Gud har tydet vores tilværelse én gang for alle, og derfor er opgaven løftet af vore skuldre. Han havde Ordet i begyndelsen, og vil også have det sidste.

Derfor skal Guds meddelelse ikke tydes – men tros.

Ida Gammelmark Bøgh er stud. theol.

Kulturkritik i The Hunger Games

af Merete Bøye

Trilogien *The Hunger Games* af den amerikanske børnebogsforfatter Suzanne Collins beskrives som ungdomsbøger, men det skal man ikke lade sig afskrække af, for de er også interessante for voksne. De rummer en rammende karikatur af de vestlige samfund i dag, men er samtidig en altid aktuel diskussion af, hvornår voldsanvendelse er retfærdig, og hvornår den ikke er. Samt af, hvornår krig er at foretrække frem for tyranni.

Der er en del referencer til Romerriget og til romersk mytologi i bøgerne. Dette citat af Juvenal har ligget i baghovedet på Collins, da hun udtænkte trilogiens handling:

Allerede for lang tid siden, fra da vi ikke solgte vores stemme til nogen, har folket givet afkald på sine pligter; folket der engang uddelte militærkommando, høje civile stillinger, legioner – alt, holder sig nu tilbage og bekymrer sig nu kun for to ting: brød og skuespil” (panem et circenses.)

Handlingen foregår dog ikke i det gamle Rom, men i Nordamerika i en fremtid, der måske / måske ikke er postapokalyptisk. Vi ved det ikke med sikkerhed, for historien fortælles gennem en ikke særligt alvidende jeg-fortæller, den 16-17-årige Katniss. Hun har lært i skolen, at der har været en krig tilbage i "den mørke tid". Det var efter sigende en meget grim krig, vistnok en borgerkrig, som resulterede i, at befolkningen blev kraftigt decimeret. Om det er sandt ved hverken vi eller Katniss, og Katniss er ærligt talt ligeglad, for hun har andet at tænke på.

I romanernes nutid har en elite magten over hele landet, der hedder Panem jf. "panem et circenses" – brød og skuespil – som ifølge Juvenal var det eneste, folket i det dekadente Rom interesserede sig for. Denne elite bor alle i et lille isoleret område, der hedder Capitol. De styrer med hård hånd resten af Panem, som er inddelt i 12 distrikter, der hver er præget af et bestemt håndværk. Folk i Capitol har penge nok. De har al den mad, de kan spise og mere til, og de lever et liv i opulent luksus, som står i skarp kontrast til livet i distrikterne, som er fattigt grænsende til det udhungrede.

Det ligner indtil videre den kendte historie om magthaverne, kulakkerne, de kolde spekulanter i nålestribe jakkesæt med høj cigarføring og tilbagestrøget hår, som undertrykker og udbytter de fattige arbejdere. Men man bliver overrasket, for når man læser videre, finder man ud af, at Capitol-eliten er kreative mænd og kvinder i alle regnbuens farver. Hver med deres helt særlige, "individuelle", "junikke" stil: lyserød pudderparyk, guldfarvede øjenbryn, grøn hudfarve. Fantasifulde tatoveringer på hele kroppen. Falske knurhår og stribet hud og hår, så man kan komme til at ligne den kat, man synes, man føler sig som. De arbejder ikke som fabriksejere eller CEO's, nej, de er

allesammen ansat i kreative jobs, hvor de kan bruge deres krøllede hjerner og tænke uden for boksen på en innovativ måde: de er entertainere, tøjdesignere, mediefolk, make-up artists, eventmagere og reklamefolk.

De stiller sig an, som om de er finkulturelle og bedre end andre, fordi de har de rigtige frisurer og spiser fin mad. Mad og tv kan de tale om i timer, men de har ingen interesse for hverken historie, industri eller teknologi. Her stiller de sig tilfreds med overfladiske og usammenhængende forklaringer (såsom at kul forvandles til perler, hvis det bliver udsat for tryk over tid), fordi ingen tør anfægte dem, og fordi de dybest set er ligeglade med, hvor deres forfinede mad, stylede tøj, elektricitet og fancy teknologi kommer fra. De fleste af dem er søde mennesker, der møder de folk fra distrikterne, som de undertrykker og udsulter, med smil, kram og hvad de sikkert selv vil beskrive som "empati".

Suzanne Collins siger det ikke selv, men det ligner en satire over det 21. århundredes progressive elite, og flere kritikere af bøgerne kalder dem af samme grund for "højreorienteret propaganda" og lignende. Men Collins holder kortene tæt til kroppen. Hun går ikke ud, som en anden J.K. Rowling, og fortæller folk, hvilken politisk dagsorden, der hele tiden har ligget bagved bøgerne.

Collins' far var officer i det amerikanske forsvar, og gennem ham blev hun tidligt interesseret i krigshistorie og særligt i mekanismerne bag krig. Familien flyttede ofte p.g.a. faderens arbejde, og hun boede som barn bl.a. i Indien. Som ung studerede hun drama og telekommunikation og blev siden ansat som manuskriptforfatter på diverse tv-shows for børn. Bøgerne bærer præg af hendes indsigt i både krigsførelse, fattigdom og overlevelse - samt i den kreative klasses lader og luner.

De folk i Panem, der ikke er så heldige at bo i Capitol, er som nævnt fordelt i 12 distrikter, der hver står for sin del af produktionen. Distrikterne er rangordnet efter vigtighed ifølge Capitol. Distrikt 1, som er det vigtigste og fineste distrikt, "Capitols skødehunde", producerer luksusvarer. Distrikt 2 står for militæret, Distrikt 3 for elektronik. De primære erhverv er de mest ringeagtede: Distrikt 9,10 og 11 står for landbrug og kvægdrift, og Distrikt 12, det lavest rangerende distrikt, producerer kul til Capitols eksorbitante forbrug af elektricitet. Selv har Distrikt 12 kun elektricitet et par timer om dagen, hvis de er heldige – angiveligt p.g.a. diverse "uheld", som pudsigt nok aldrig finder sted på de dage, hvor Capitols monopol-tv broadcaster de udsendelser, som det er obligatorisk for alle at se.

Befolkningerne i Distrikt 3-12 bliver holdt nede ved hjælp af de såkaldte fredholdere (peacekeepers), en slags håndlangere for Capitol, som sørger for at holde "freden" ved lige med magt og slår hårdt ned på folk, der taler dårligt om Capitol. Men det mest grusomme er de årlige Hungerspil (Hunger Games), hvor to børn fra hvert distrikt ved lodtrækning vælges til at kæmpe til døden i et stort, blodigt realityshow, som folk i

Capitol synes er spændende at kikke på i fjernsynet. De synes, det er fascinerende at se, hvordan børnene fra det, som man kunne kalde ”produktions-Panem”, bliver klædt ud i dragter, der understreger deres distrikts særlige industri. De frydes ved at se hvordan stylisterne, make-up-artisterne og coacherne kan få de udhungrede proletarbørn til at skinne som stjerner i de sidste 14 dage af deres elendige liv, inden de sandsynligvis bliver slagtet af en velnæret og toptrænet hungerspilsdeltager fra Distrikt 1 eller 2. Og de ler med vinderen og græder med taberne – Hunger Games er "det, man taler om" i Capitol.

Katniss klarer sig så godt i spillet, at hun faktisk vinder – efter at hun i sin impulsivitet har gjort visse ting, som blev opfattet som en kritik af Capitols elite. Fra da af er hun i præsidentens søgelys konstant.

Suzanne Collins er som nævnt optaget af romersk mytologi og af krigshistorie, og det præger bøgerne. Katniss udvikler sig til en slags Spartacus, der leder slaverne i kamp. Arenaen, som Hungerspille udkæmpes i, er tydeligt inspireret af myten om Theseus, hvilket Collins også selv har nævnt i et interview. Eliten i Capitol har romerske navne som Plutarch, Cressida, Octavia, Cinna, Castor og Pollux.

Det slås fast med syvtommersøm, at Capitol ligner Rom i dens sidste, mest dekadente stadium. Set med denne læsers øjne ligner Capitols beboere desuden den progressive elite, som i flere vestlige lande har sat sig meget tungt på den politiske dagsorden, og som ingen føling har med, hvad der rører sig i "udkantsdanmark", "the North", "Flyover Country" eller hvad de nu ellers har af nedsættende betegnelser for den del af befolkningen, der bor uden for de største byer og ikke arbejder med noget "kreativt".

Capitols mest berømte tv-vært har Collins givet navnet Cæsar – kejser. Caesar Flickerman hedder han – Kejser Flimmermand kunne det oversættes til, og han er på én gang kejseren af flimmerkassen og repræsentant for det pjankede samfund, hvor selve flimmerkassen er blevet ophøjet til kejser. Egentlig er han dog bare en sminket kløvn, som styres af præsidenten, den magtsyge Coriolanus Snow. Her er der ekko af George Orwell: Staten styrer medierne, og medierne styrer folket.

Dette er en gennemgående pointe. Da Katniss i det sidste bind bliver indrulleret i oprørsbevægelsen imod Capitol, viser det sig, at oprørerne mestendels ledes af afhoppede folk fra Capitol. De ønsker at gøre op med undertrykkelsen og den overgearede dekadence, men de bruger de samme midler som Capitol i deres kamp. Katniss skal de bruge – ikke som soldat, men som *The Mockingjay*, det stylede, tv-transmitterede ikon for oprørernes kamp. Capitols dygtigste (nu likviderede) stylist har designet hendes outfit, og overalt hvor hun går, følges hun af et kamerahold. En vigtig biperson er computernørden Beetee, som kan hacke sig ind på Capitols tv-kanal, så oprørerne kan caste deres egen propaganda til folket i Panem. Den, der styrer medierne, styrer folket, og det ved oprørerne lige så godt som Capitol gør.

Capitol er dekadent, hedonistisk og medieorienteret. Men hvad med livet i distrikterne? Distrikt 12 beskrives gennem Katniss' øjne. Det er fattigt. Folk sulter. De klarer sig igennem med lige dele opfindsomhed og korrupsion. Befolkningens dagligdag er præget af hverdagskonservatisme: ingen sex før ægteskabet; tidlige ægteskaber; man værner om familien; man respekterer de gamle; man væmmes over fråds og lediggang; man tager voksenrollen på sig fra konfirmationsalderen. Man klæder sig pænt på ved særlige lejligheder, men praktisk til hverdag. Man vil helst være ren og ordentlig, men overdreven forfængelighed finder man frastødende. Katniss forarges over de tåbelige navne, folk giver deres børn i Distrikt 1 (luksusdistriktet): Glimmer, Marvel o.l. Det er navne, der emmer af dekadence, og det fornemmer Katniss.

Hunger Games er temamæssigt i slægt med de store dystopiske romaner. Hovedpersonen i Huxleys *Fagre nye Verden*, John Savage, kvæles i promiskuitet, historieløshed og amoral, da han bliver flyttet ind til den såkaldte civilisation fra det barske vildmands-reservat, han var opvokset i. Winston Smith fra Orwells *1984* lever i et totalitært overvågelses-samfund, hvor befolkningen er undertrykt i så høj grad, at selv deres tanker er styret af magtelisten. Han beskriver "den gamle tid" (the ancient time) som:

en tid, da der stadig fandtes privatliv, kærlighed og venskab, og da medlemmerne af en familie stod sammen uden at behøve nogen grund.

Denne gamle tid, hvor mennesker havde følelser og var forpligtede på hinanden, er udslettet i begge de store dystopier, men det er den ikke i *Hunger Games*. Selvom folk er på randen af sultedøden og lever med den konstante trussel om strenge straffe for små forseelser, så lever de i forhold til Winston Smith og John Savage i en dejlig verden, fordi der trods alt findes ret og vrang, op og ned, godt og ondt, og deres tanker er frie, omend deres ytringer og handlinger ikke er.

Familien er vigtig for Katniss. Faderen er død, men spiller en fremtrædende rolle i bogen i kraft af Katniss' ihukommelse af ham. Han har lært hende om spiselige planter, at skyde med bue og pil, at svømme og at holde fanen højt gennem modgang. Katniss ærer sin far ved at huske på disse ting. Moderen er en dygtig apoteker / sygeplejerske, som har lært at bruge de forhåndenværende urter som medicin. Men hun er skrøbelig, og ved faderens død sank hun ned i depression og overlod familiens overlevelse i hænderne på den dengang 12-årige Katniss.

Lillesøsteren Primrose er en lille, lysende, uskyldig pige, som har brug for beskyttelse, og hun er omdrejningspunktet for alt, hvad Katniss gør. Katniss tager ansvar. Hun hylder det, der på amerikansk hedder *family values*, familie-værdier. Familien er den struktur, der værner en skrøbelig person som Primrose mod en stormfuld omverden. Alt, hvad Katniss gør, gør hun for sin familie og dem, hun elsker. Når hun deltager i Hungerspillene, er det fordi, hun har taget pladsen for sin søster. Da hun atter engang bliver udtaget til hungerspillene, kæmper hun ikke for selv at vinde, men for at hendes

bedste ven Peeta skal vinde. Selv vil hun dø. Hun har en enorm offervilje over for sine nærmeste og sit distrikt. Ikke at hun er perfekt, for hun er egenrådig og drives af lige dele offervilje og hævntørst.

Slutningen skal ikke røbes her, men bøgerne er blevet kritiseret for ikke at rumme nogen konstruktiv løsning på Panems problemer. Hvis de gjorde dét, ville det dog være helt imod bøgernes konservativt realistiske ånd. Collins er ikke idealist. Sandsynligvis taler oprørslederen Plutarch (et navn, der signalerer historisk bevidsthed) med Suzanne Collins' stemme, når han siger til Katniss mod slutningen af den sidste bog:

Vi er vægelsindede, dumme væsner med dårlige hukommelser og et stort potentiale for selvødelæggelse. Men hvem ved? Måske er det nu, Katniss. Måske er det nu, det varer ved. Måske er vi vidner til menneskeracens evolution. Tænk over dét.

Suzanne Collins,

Dødsspillet (org. titel: The Hunger Games), Gyldendal 2008

Løbeild (org. titel: Catching Fire), Gyldendal 2009

Oprør (org. titel: Mockingjay), Gyldendal 2010

Israel i Bibelen 2020

af Jonatan Møller Sousa

Bibelselskabet har udgivet en ny oversættelse af Biblen, *Bibelen 2020*. Man har forsøgt at gøre teksten mere tilgængelig for et moderne publikum. Jeg holder utroligt meget af Biblen og sætter pris på ethvert forsøg på at få flere inddraget i den ånd og storhed, der gemmer sig i de bibelske tekster.

I oversættelsen har Bibelselskabet ment, at ordet Israel var forvirrende. Derfor har man fjernet ordet flere steder – især i Det Nye Testamente. Leder af Bibelselskabet Birgitte Stoklund Larsen forklarer, at læseren kunne misforstå det, som at man i Biblen talte om staten Israel, der findes i dag. Der er derfor tale om en ren tilståelsessag. For der er en direkte sammenhæng mellem Israel i Biblen og staten Israel i dag.

Stamfaderen Jakob, der er søn af Isaak og barnebarn af Abraham møder en engel, og Jakob brydes med englen hele natten – de slås. Herefter giver Gud navnet Israel til Jakob, for Israel betyder ”brydes med Gud”. Jakobs børn udgør Israels tolv stammer, og en af stammerne er Juda. Da Moses fører sit folk ud af Ægypten er det efterkommerne af Jakobs børn – som kalder sig Israel.

Med Joshua i spidsen erobres Kanaans land, og Israels tolv stammer deler landet imellem sig. Juda i syd har det største landområde. Kongerne Saul, David og Salomon regerer over et samlet Israel med alle tolv stammer. Efter Salomon opdeles landet med Juda eller Judæa i syd og ti stammer i nord, der fortsat kalder deres kongerige for Israel. Assyrerne indtager det meste af Mellemøsten og opløser kongeriget Israel i nord, tilbage er Judæa. Da romerne indtager Mellemøsten, er det Judæa de besætter, og Jesus Kristus bliver født i Judæa. Ordet "jøde" er en henvisning til Juda og Judæa.

Det ændrer ikke ved, at jøderne fastholder et håb og et ønske om at være et samlet folk med eget landområde. Derfor bliver man ved med at bruge betegnelsen Israel om sig selv. Og når jøderne efter tusinde forfølgelser får mulighed for at oprette deres egen stat i det gamle bibelske land, så kaldes det for Israel. For vi er et samlet folk, vi er ikke kun én af Jakobs sønner, men efterkommerne af tolv stammer.

Der går en lige linje fra jøderne i bibelsk tid til mig og min familie. Igennem tusinder af år har vi holdt sammen som en nation – som Israel. Og vi har drømt, bedt og sunget om at vende tilbage til det land vi har kært, drømt om at vende tilbage til Jerusalem.

Et eksempel på, hvor absurd og forkert det er, når Bibelselskabet har slettet Israel flere steder i Biblen, findes i Matth. 10.23. Jesus advarer sine disciple om, at de vil blive forfulgt, og de skal flygte fra by til by. Men inden de når igennem "alle Israels byer" vil Menneskesønnen vende tilbage. Bibelselskabet har ændret i evangeliet, så der står "alle

de jødiske byer". Det på trods af, at evangelisten taler om byer, der ligger i Israel i dag og sågar har samme navne. Tænk engang på, at evangelisten taler om "byerne i Israel" på trods af, at landområdet ikke officielt har heddet Israel i mange hundrede år på det tidspunkt. Så stærkt har fællesskabet og ønsket om et samlet Israel været.

Når Bibelselskabet forsøger at fjerne sammenhængen mellem Biblen og Israel, så er det et politisk angreb. Man forsøger hensynsløst at slette den lige linje, der går fra jøderne i bibelsk tid til de helte, der kæmpede for at oprette staten Israel.

Jeg har fuld forståelse for, at konflikten mellem Israel og palæstinenserne medfører stærke holdninger og følelser. Flere kirkelige organisationer bruger både penge og tid på at deltage i den politiske debat. Folkekirkens Nødhjælp og Danske Kirkers Råd er eksempler på organisationer, der beskylder Israel for de mest alvorlige forbrydelser. I mine øjne er det falske og forkerte beskyldninger, men det er ikke det vigtige. Det vigtige er, at staten Israel giver anledning til stærke negative følelser.

Jeg kan godt sætte mig ind i, at det må være svært at nære en dyb vrede til staten Israel og samtidig holde meget af Biblen. Jeg kan se, hvorfor man bliver fristet til at misbruge sin magt som oversætter til at fjerne så mange henvisninger til Israel, man kan – især i den del af Biblen der er vigtigst for kristne, Det Nye Testamente. Det ændrer ikke ved, at man har begået et hensynsløst politisk angreb på jøder og på Israel.

Jonatan Møller Sousa er daglig leder af Forum for Dialog om Israel

Centrerende bøn

af Elizabeth Knox-Seith

*I stilheden betragter vi dig,
i stilheden lytter vi,
i stilheden overlader vi alt til dig,
i stilheden hviler vi,
belyste af din visdom,
varmede af din nåde.*

*O hellige stilhed,
du er havet omkring Guds trone,
det evigt hvilende og lysende.*

Meditation af Martin Lønnebo

• HVAD ER CENTRERENDE BØN?

I mange år var det at meditere noget, man tilskrev ”fjerne egne”, især teknikker inspireret fra Østen, ikke mindst Indien, hvortil mange åndeligt nysgerrige rejste til op gennem 1960'erne. Meditation blev med ét slag ”verdensberømt”, da The Beatles tog til den indiske ashram i Rishikesh for foden af Himalaya-bjergene i 1968.

Som en del af dette begyndte en åndelig ”bølge” at overstrømme Vesten, hvor sækulariseringen var taget mere og mere til, og var begyndt at udhule betydningen af kristendommen.

I Danmark blev især stifteren af Dialog-centeret, prof. dr. theol. Johannes Aagaard, berømt for at advare mod denne inspiration fra Østen, som blev defineret som yderst farlig. I mange år betød denne indflydelse, at man i det kristne miljø var bange for at beskæftige sig med meditation, men blandt andet gennem retræter afholdt i økumenisk regi begyndte flere og flere at genopdage de kilder, der heldigvis *også* fandtes i vor egen kristne tradition.

Sandsynligvis var det en effekt af sækulariseringen, at man i de kristne miljøer havde ”glemt” sine egne kilder. Men behovet for at finde indre ro og en højere mening med tilværelsen kunne ikke kun tilfredsstilles gennem intellektuelle studier, og der opstod en

længsel efter mere praksis og erfaring omkring meditativ fordybelse. Netop denne fordybelse opstod i de samme økumeniske miljøer, som Johannes Aagaard selv havde været med til at forme, særligt i Århus og København, ikke mindst inspireret af Jesuitisk tradition.

THOMAS KEATING

Et af de steder, hvor der blev arbejdet dybt med den meditative erfaring og praksis, var i Sankt Benedicts kloster i Snowmass, Colorado, hvor Thomas Keating, der var tidligere abbed på stedet, i sine pensionsår vendte tilbage for at fordybe sig.

Keating tilhørte den strenge trappist-orden, Cistersienserne, der som en naturlig del af sin daglige praksis lever i dyb stilhed. Sammen med William Meninger og Basil Pennington, der også var trappist munke, blev Keating kendt som grundlægger af centrerende bøn, der bygger på erfaringer helt tilbage fra 1300 tallet, bl.a. via klassikeren *The Cloud of Unknowing*, skrevet af en ukendt kristen mystiker.

Centrerende bøn opstod i en tid, hvor inspirationen fra de østlige traditioner var stærk, og hvor behovet for at dykke tilbage til rødderne fra den kristne mystik således blev forstærket. Nogle af disse rødder havde til dels været glemt som en del af sækulariseringen, men efterhånden som ”længsels-trykket” udefra kom til at påvirke kirkesamfundene globalt set, voksede behovet for at finde tilbage til kilderne.

Keating fik gennem sit liv dannet en omfattende international bevægelse for meditativ praksis. I 1984 skabte han sammen med Gustave Reininger og Edward Bednar et internationalt økumenisk netværk kaldet *Contemplative Outreach*, hvorfra undervisning i centrerende bøn kunne udfoldes mere systematisk, side om side med metoden for meditativ bibellæsning, *Lectio Divina*.

Initiativet bygger på den kontemplative tradition, som har dybe rødder tilbage i kristendommens urhistorie, men som mere eller mindre kom til at gå tabt i den moderne tids tilbøjelighed til effektivisering og rationalitet.

Keating døde som 94-årig d. 25. oktober 2018 i et af de klostre, han gennem livet var tilknyttet, nemlig St. Josephs Abbey, Spencer, Massachusetts, der også var med til at danne grobunden for den kontemplative erfaring. Han efterlader sig et dybt spor, som aldrig vil blive glemt, og en række kilder og bøger, hvorfra den mediterende kan hente inspiration.

PRAKSIS

Keating definerer centrerende bøn som en metode, hvor man i stilhed vender sig indad mod det indre punkt: det punkt, hvori Kristus hviler i hvert enkelt menneske. Kristus-

nærværet er noget universelt ifølge Keating, og for den mediterende gælder det om at finde ind til det punkt af ro, hvori nærværet kan erfares og blive til en næringskilde.

Keating er ikke prætentios og definerer derfor ikke meditation som en "anstrengelse", men som en stadig dybere "falden ind i" det centrerede punkt, hvori Kristus-mødet bliver virkeligt.

Samtidig understreger Keating, at det hele ikke kommer af sig selv. Ved at mediter, og ved at give slip på de dagligdags tankemønstre bringes den mediterende ind i et stadigt dybere møde med sig selv og de skyggesider, som hvert enkelt menneske i kraft af sin natur rummer. Så jo længere man er på vej ind mod centerpunktet, jo mere vil man som en naturnødvendighed møde smertefulde sider af sin livserfaring.

Keating beskriver det som spiral-bevægelser, hvor man på vejen ind mod centrum møder modstand og "black spots" (smertefelter). Hver eneste gang gælder det om at holde sit fokus – at vide, at det er en del af vejen. For at komme igennem smertepunkterne må man til stadighed falde tilbage til den kontemplative meditation med fokus på Kristus.

Det er bl.a. derfor, Keatings metode er blevet kaldt "guddommelig terapi" – en desværre ofte misforstået betegnelse. Det at møde sine smertepunkter og komme igennem dem er ikke i modsætning til at møde Guds nåde. Tværtimod er det nåden, bevægelsen mod Kristus og frelserens stadige bevægelse mod os, der udgør forløsningen.

At Kristus døde for os – og ved at gå igennem dødsriget skænkede hele menneskeheden sin frelse – er på ingen måde uforligneligt med den kontemplative fordybelse, som Keating udfolder. Tværtimod mødes kontemplation og frelse i et skæringspunkt, som i dybeste forstand må kaldes korsets virkelighed.

Det er her, i dette skæringspunkt, at vi udfordres i vores gudsmøde – og det er ved at turde lade os udfordre, at vi åbner op for, at Gud kan komme til os. Som det udtrykkes poetisk i den klassiske salme af B.S. Ingemann fra 1845:

*Til himlene rækker din miskundhed, Gud,
din trofasthed når dine skyer;
din retfærdshånd over bjergene ud
er strakt over dale og byer.*

*Som himlenes favn er din kærlighed, Gud,
som havenes dyb dine domme.
Til frelsen fører du sjælene ud,
vil skabningens suk ihukomme.*

*Hvor dyrebar er dog din miskundhed, Gud,
hvor menneskebørnene bygge!
I mulm er kærlighedsvingen bredt ud,
vi skjuler os under dens skygge.*

*Du kvæger i ørken den tørstende sjæl,
du bjærger den bævende due.
Hos dig er livets det evige væld,
og lys i dit lys skal vi skue.*

K I L D E R

Den bevægelige spiritualitet – pilgrimsvandring som opdagelsesrejse, forlaget Eksistensen 2019

Wikipedias artikel om [THOMAS KEATING](#)

Keating og metoden for Centrerende Bøn portrætteres fint og nænsomt i Marie Louise Lefévres film Invitation fra Gud, der enten kan [SES PÅ NETTET](#) eller [KØBES SOM DVD](#).

Der findes på YouTube desuden en lang række links til taler, som Thomas Keating gennem tiden har holdt.

Elizabeth Knox-Seith er sogne- og pilgrimspræst, Stege og Nyord Pastorat

Det gudlösa samhällets seger och fall

af Johan Sundeen

En västerländsk allmänhumanistisk kristendom vill skala bort allt som är stötande [...], korset är en stötesten.

Så faller orden i en krönika av Stefan Swärd i den kristna dagstidningen *Världen idag* (25/2). Swärd beskriver hur korset – tecknet för det yttersta offret såväl som den yttersta lydningen – har osakliggjorts, tömts på innebörder som den moderna människan inte vill kännas vid. Den bokstavlige Guden har för många reducerats till en utsmyckning att bära kring halsen.

Jag tar del av Swärds krönika under en kaffepaus i läsningen av R. R. Renos essälika, fängslade och för invanda synsätt utmanande bok *Return of the Strong Gods: Nationalism, Populism and the Future of the West*. Renos framställning är inte teologisk, utan snarare sociologisk, psykologisk och idéhistorisk. Ämnet den elegant, om också stundom ensidigt, bär fram rör fördrivandet av samhällsociala, i överförda bemärkelser förstådda, gudar ur den västerländska kulturgemenskapen, och det hot mot densamma som denna ostracism representerar. I likhet med hur det sekulära samhället har skytt lojalitet och gemenskap förbunden med den bokstavlige Guden, har de Vi-alstrande föreställningar och formationer Reno karakteriserar med begreppet *Strong Gods* varit utsatta för en försvagnings- och oskadliggörandeprocess. Denna process har bedrivits med sådan systematik, i sådant samförstånd och med sådan uthållighet att samhörighetsform efter samhörighetsform – från äktenskapet till den medborgerliga gemenskapen – idag befinner sig i djup kris.

Snarlika analyser har presenterats upprepade gånger under 1800-, 1900- och 2000-talen, men Reno lyckas – inte minst genom sitt nyckelbegrepp och genom att röra sig bortom vänster och höger – fånga och under knappa 200 sidor behålla läsarens uppmärksamhet. Till framgångsreceptet hör en blandning av analytiskt djup och polemisk udd. Reno väcker händelsevis inslumrade delar av sin publik till liv genom att oväntat sammanföra gestalter ur 1900-talets kulturella och ideologiska galleri med varandra – till exempel gör han Albert Camus och Milton Friedman till bröder i anden (jag ska inte förta aha-effekten genom att avslöja varför). Till behållningen av att läsa Reno – som till vardags är redaktör för tidskriften *First Things* och innehar en PhD i Religious Studies – hör att han bryter upp de periodiseringar av efterkrigstiden som vi har vant oss vid. Han underkänner sålunda helt föreställningen att 1960-talets vänstervåg skulle vara en reaktion mot ett auktoritärt 1950-tal.

Reno definierar Strong Gods som "objects of means, love and devotion, the sources of passion and loyalties that unite societies". Till det som gör människan till människa hör hennes tillhörighet till sammanhang. Med andra människor delade identiteter, traditioner och erkända sanningar utgör omistliga värden för den varelse som redan Aristoteles förklarade vara ett socialt djur. Ett sådant budskap har av lätt insedda skäl större sprängkraft i av atomistisk människosyn genomsyrade samhällen som de nordiska, i särskild hög grad det svenska, än i ett av patriotism och medborgerliga dygder jämförelsevis präglad USA. I den nyutkomna antologin *I konservatismernas tid* skriver redaktör Fredrik Haage att föreställningen, att det skulle finnas för individen bestämmande, identitetsbärande företeelser vilka sätter henne "i samband med längre linjer än hennes livsgärning" går "stick i stäv med svenskt medvetande". Det nutida samhället består sannerligen inte som hos Edmund Burke av de döda, de nu levande och de kommande generationerna.

Att läsa sig igenom Renos på tre kapitel fördelade analys av efterkrigstidens idéliv är inte enbart stimulerande utan också, som antytts, utmanande. För egen del innebar kvällarna i författarens sällskap en resa tillbaka till för mig intellektuellt formativa år, framlevda på 1990-talet i universitetsstaden Uppsala. I den av neoliberalt och konservativt tankegods präglade sociala och intellektuella gemenskap som fanns runt studentföreningen Heimdal tillhörde Friedrich von Hayek, Karl Popper och Milton Friedman idolerna. Deras skrifter var verktyg, eller kanske snarare vapen, med vilka vi gav oss i kast med socialismen och den stora staten. Vi tyckte oss värna *Det öppna samhället* och motverka att Sverige slog in på *Vägen till trälldom*.

Det slår mig under läsningen av Reno hur ohistoriskt vi umgicks med idolerna, vi tog deras tankar för tidlösa. I själva verket var de – givetvis – produkter av den specifika och unika historiska kontext som utgjordes av den totalitära tidsåldern. Vår krets var en del av vad Reno träffsäkert gestaltar som anti-imperativens era. Med detta uttryck avses efterkrigstidens tendens att låta det politiska livet styras av negationer. 68-vänstern var anti-imperialistisk och anti-kapitalistisk. Den politiska korrektheten är anti-rasistiskt och anti-patriarkalisk. Vi var anti-socialistiska och anti-etatistiska.

Som en historiskt bildad kristen person är Reno självfallet medveten om att de samhällseliga gudarna inte bara har en plus- utan också en minussida. De totalitära staterna tolkas i den humanistiska forskningen inte sällan som politiska religioner, vilka uppstår som reaktioner på vakuum skapade under sekulariseringsprocessen. Han är emellertid av övertygelsen att det bästa botemedlet mot falska, onda samhällsgudar utgörs av goda diton: "The perverse gods of blood, soil and identity cannot be overcome with the open society therapies."

I Renos läsning har Popper, Hayek och Friedman fungerat som ett triumvirat inte bara *mot* socialismens faror utan också varit verksamt *för* samhällsupplösning. Till författarens retoriska figurer hör "Efterkrigstidens konsensus". Höger och vänster har

väsentligen varit överens. Högerns program var under post-1945-eran ekonomisk frihet, vänsterns social och kulturell. Efter 1968 närmade sig högern vänsterns idéer, efter 1989 tvingades vänstern ta till sig högerns. I fokus för båda politiska blocken har kampen mot auktoriteter stått. Detta har satt djupgående spår i samhällsinstitutioner som familjer, universitet och kyrkor, likväl som det har präglat vår offentliga livsmiljö genom antiestetisk och antihistorisk arkitektur. Katoliken Reno ser väsentligen samma krafter verksamma i såväl protestantisk som katolsk konfession. Han markerar, i likhet med Swärd, mot en humanisering av kristendomen som tar sig socio-politiska uttryck och förvärldsligar det andliga livet. Andra Vatikankonciliet framstår som ett typiskt efterkrigsfenomen.

De förfärande erfarenheter som gjordes under nationalsocialismen och marxism-leninismen har enligt Reno paralyserat oss. Vi ser marscherande stormtrupper i ögonvrån så snart behovet av identitetsbärande gemenskaper förs på tal. Bakom varje knätofs ett hakkors, som någon en gång ironiskt formulerade tendensen i tidskriften *Smedjan*. Detta samhällspsykologiska tillstånd kan också avläsas i patologiseringen av idéer, värderingar och synsätt som synes hota det öppna och i alla meningar diversifierade samhället – vår vokabulär är rik på ord som xenofobi, islamofobi och homofobi.

Reno försöker få oss att inse att 2020-talets utmaningar inte är desamma som 1940-talets: "Our problems are the opposite of those faced by men who went to war to defeat Hitler". Det är inte totalitarismens falska gudar, utan avsaknaden av samhälleliga gudar, som är vår tids stora problem. Hotet består inte av Staten som monster, utan av fenomen som tribalisering, skilsmäsoepidemi och historie- och rotlöshet. Vi borde sluta ägna oss åt paniska föreställningar om 1930-talets återkomst och se till verkliga utmaningar som det sociala kontraktets upplösning, den tilltagande klyftan mellan elit och folk samt den nihilistiska självskhetens grasserande. Vi lider brist på ett effektivt kitt mellan en människa och en annan, på föreställningar och fenomen som gör många till *Ett*. Vägen framåt finner vi i historien. Det goda samhället, framhåller Reno, har genom årtusenden byggts kring gemenskaper som kommit både ovanifrån *och* underifrån, såsom nationen respektive familjen. Både nationen och familjen erbjuder oss det vi enligt Reno saknar allra mest – ett hem.

Den sista fjärdedelen av Renos bok handlar om det möjligheternas fönster som öppnar sig när det gudlösa samhället har segrat ihjäl sig och därmed orsakat sitt eget fall. Att vi befinner oss i en brytningstid kan uttryckas på många sätt. I den ovan omnämnda antologin, *i Konservatismernas tid*, skriver tidskriften *Axess* chefredaktör PJ Anders Linder att den era är förbi då 1989 års idéer tycktes vara ohotade. Historien tog inte slut, liberalismens tusenårsrike blev i likhet med så många av dess föregångare kortlivat. Reno hämtar argument för de starka gudarnas återkomst inte bara i de kriser som gemenskapernas upplösning har försatt samhället i, och hos klassiska sociologer som Émile Durkheim, utan också i vanliga människors medvetande. Vi *vill inte* leva i ett

samhälle som är en abstraktion av otaliga av varandra oberoende jag. Vi längtar efter sammanhangens pånyttfödelse, efter *The miracle of a we*.

Johan Sundeen er docent i idé- och lärdomshistoria ved universitetet i Borås

Ord til tiden

af Nana Hauge

Der findes heldigvis pensionerede præster, som bliver ved med at øse af deres viden og erfaring. Pastor emeritus Knud Nyboe Rasmussen hører til den type af pensionerede præster, som er yderst produktive til glæde og opbyggelse for mange. I et jævnt og ligefrem sprog, der dog aldrig bliver plat eller forfladigende, skriver Knud Nyboe Rasmussen flittigt små bøger. Senest den lille, folkelige bog om præst, forfatter og salmedigter Jakob Knudsen, der kom i 2017, og i 2019 bogen *Ord til Tiden, Essays om kristendom og menneskeliv*.

Med bogen vil forfatteren vise, at kristendommen altid er ord ind i tiden og dermed ord til tiden. Derfor må kristendommen også være ord MOD tiden. Det vil sige en modsigelse eller korregering af den til enhver tid herskende opfattelse af, hvad det vil sige at være menneske. Det er en god og gammel indsigt, som vi finder hos folk som Chesterton, der pointerede, at kirken ikke skal flytte sig med verden, nej, kirken skal flytte verden, eller hos vores egen Grundtvig, der advarer om, at *kirken i en hast forgår om den fod vil flytte*. Alt i verden forandrer sig, skriver Rudolph Arendt i forlængelse heraf, men kirken skal stå stille. Kirken skifter aldrig grund. Kirken skal gentage sig selv.

Den lille bog er bygget op, så man kan bruge den som en andagtsbog startende med ord til advent, efterfulgt af jul, påske osv.

Bogens enkelte stykker kommer vidt omkring og har karakter af essays, debatindlæg eller prædikener. Flere af essayene er da også bearbejdede kronikker eller indlæg i pressen. Stykkerne kan tage udgangspunkt i noget, forfatteren har læst, et billede, han har set, en salme eller en sang.

Den lille bog kommer langt omkring emnemæssigt. Der berøres emner som sognemenighedens berettigelse, fornyelse i kirken, ringe gudstjenestedeltagelse og opstandelsestro. Fremhæves skal her essayet Fornyelse i kirken.

Mange må efterhånden have opdaget, at hver gang kirkens folk opfordrer til fornyelse, er det med de samme gamle floskler som ”mure, der skal brydes ned, tærskler, der skal sænkes og sprog, der skal være i øjenhøjde osv. Fornyelsen skal ofte bestå i noget, der aldrig er prøvet før, som fx en præst, der danser ned ad kirkegulvet til en konfirmation, tager en selfie med konfirmanderne, kører på rulleskøjter rundt i sognet eller viser sine tatoveringer frem i pressen eller stiller sig ned på gulvet og prædiker. Ofte går der ikke længe, før alle andre præster har fået den samme ide, og så skal der igen findes på nyt,

og for så er det nye ikke nyt mere, men gammelt. Det er bøj på en anden måde som Knud Nyboe Rasmussen skriver, men en kærlig tanke til *De dødes Rige*.

Kravet om fornyelse, slår Knud Nyboe Rasmussen fast, er ikke sådan lige til at imødekomme i kirken. Det kommer sig af, at virkelig og egentlig fornyelse i kirken aldrig kan ske ved, at man finder på noget sjovt og anderledes, som aldrig er prøvet før, men derimod, som al historisk erfaring viser, ved at vende sig til det oprindelige, det kirken fra begyndelsen af var henvist på. Altså det gamle!

Skoleeksempler på dette er Den lutherske reformation, som jo netop ikke handlede om at opfinde nye ting. Nej, reformationen var vendt mod dens tids fornyelsestrang, som den kom til udtryk i pavekirkens pomp og pragt. Det samme kan man sige om Grundtvigs mageløse opdagelse. Grundtvig fandt jo her ikke på noget nyt men opdagede noget gammelt, og det fornyede kirken. Al ægte fornyelse i kirken, slutter Knud Nyboe Rasmussen essayet med, er derfor på ny og på ny at vende tilbage til den gamle nyhed, nemlig evangeliet, som aldrig bliver gammelt, men som bekendt gør alting nyt.

Denne indsigt er banal, kunne man næsten sige, men ikke desto mindre meget vigtig at holde sig for øje lige nu, hvor der har været diskuteret fornyelse af liturgi, og hvor der netop er udkommet en bibeloversættelse i nysprog. Premissen bag begge tiltag synes at være, at tiden kalder på nyt, og derfor må det gamle laves om. Også selvom det nye kommer et helt andet sted hen end udgangspunktet. Man kunne ellers ønske at både liturgi og bibelens udtryk skulle holde os fast på, at det ikke er kirkens opgave at rykke sig *med* verden, men at rykke verden.

Knud Nyboe Rasmussen

Ord til Tiden, Essays om kristendom og menneskeliv

Hovedland, 2019

Prædiken til 3. s. e. påske

af Mads Jakob Thorlund Jakobsen

Efter planen skulle vi i dag have holdt konfirmation. Sådant blev det ikke, men det budskab, de unge skulle have lyttet til, har alligevel en del at sige også til alle os andre. For den verden, som disse unge mennesker kommer til at vokse op i, er den samme som den, vi lever i. Og så er der dog den store forskel, at vi kender vores verden, mens deres (og vores) fremtid stadig ligger hen i det uvisse. Mange ting kan nå at gå galt endnu, og lytter man bare lidt til medierne er det tunge skyer, der trækker ind over den civiliserede verden. Dommedagsklokken slår sine tunge slag: overbefolkning og klimaforandring truer menneskeheden eksistensgrundlag, migrations- og flygtningestrømme underminerer velfærdsstaterne og den indre sammenhæng mellem Europas frie nationer svækkes dag for dag.

Aktiemarkedernes dyk over coronakrisen kan komme til at sætte varige spor i arbejdsmarkedet med stor arbejdsløshed og nedgang i velstanden til følge. Det er den verden, vore unge mennesker vokser op i. Og ikke sært, at mange af dem frygter for fremtiden, og nogle, heldigvis kun få, helt opgiver håbet og ævred. Som én sagde: hvorfor gå i skole og uddanne sig, hvis vi alligevel ikke har nogen fremtid?

Imod en sådan frygt er det oplagt at give et klap på skulderen og sige. Ja ja, så galt går det nok ikke. Men hvor passende, det ville være fra enhver anden talerstol, så ville det her være at misbruge mit prædikeembede. Det ville være at forsmå frygten og give garantier uden veksels. For det kan netop gå så galt. Historien viser os det. Det græske og romerske imperium gik under. Venezuelas velstand forsvandt hurtigere end den kom, de forkerte kom til magten og væk var væksten. Ganske vist har mennesket en tendens til at opsøge eller optænke farer, hvor der ingen er. Samfundet søger sine helte, det kan dyrke, og i mangel af drager og andre fabeldyr, må man jo kaste sig over en vindmølle, og hver dekade efter 2. verdenskrig har således haft sin egen frygt, sin egen Don Quijote.

Men når Jesus i dag siger: jeres hjerte må ikke forfærdes, så handler det ikke om, at der ingen fare er på færde. Næsten overalt, hvor Guds "frygt ikke" lyder i Skriften, lyder det, hvor mennesker befinder sig i den allerstørste nød, ligesom denne prædiketekst var den første der lød i alle landets kirker efter besættelsen d. 9. april 1940. For kun sådan er evangeliet et ord, det er værd at beskæftige sig med: når det kan tale sit "frygt ikke" om der er fare eller ikke fare, om der er fred eller ikke fred. For ellers var det blot et svagt og nyttesløst ord. Et overflødigt ord i en verden fuld af coaches og velmenere. Der er nok af stemmer til at råbe: "det bliver godt igen".

Men kristendommens ord er anderledes. Det vender pilen den anden vej og giver ingen forhåbning til fremtiden, men tegner verdenshistorien som en stadigt nedadgående

kurve, hvor menneskenes egoisme, kulde og had skal blive mere og mere slående, smukt komplementeret af naturkatastrofer, sult og sygdom mod verdens undergang. Nå ja, "kristendommens" var måske så meget sagt, for meget af den forkyndelse, som i dag lyder i kristendommens navn, er dog intet andet end et ekko af nullernes økonomiske optimisme. Men *Bibelens* fremtidsudsigt, den som Jesus og apostlene taler om.

Og så kunne man måske få den tanke: det var da godt, konfirmanderne ikke skulle tinges med en sådan prædiken på deres festdag. Men det er en ulogisk indvending. For frygten er der allerede. Og nu svarer Jesus på denne frygt. Jeres hjerte må ikke forfærdes. Ikke fordi det fremtidsscenario, der netop er tegnet blot er en vindmølle, billedligt set, som om kirkens helveds- og dommedagsforestillinger blot skal tjene som kontrastfarve i forhold til hvilken, evangeliet ret kan komme til at skinne. Men som en ny virkelighed midt i denne verdens uhyggelige virkelighed: "Frygt ikke".

Heller ikke som stoikernes livsfornægtende levevis – for kirken benægter aldrig smerten. Og alligevel er det påfaldende at se, hvordan angsten griber om mennesker i samme grad, som kristendommen tager af. Måske er der en sammenhæng. For hvad er det vi frygter i dag? Ja, vi kan bare spørge konfirmanderne, hvad de er mest bange for: fiasko, klimakatastrofe, ensomhed, døden, og retter vi spørgsmålet mod det voksne menneske er svaret næsten som altid: kræft; en lang og lidelsesfuld død.

Men angsten findes ikke kun i det, vi direkte frygter, uden også i alle vore bestræbelser. Om det så drejer sig om klima, sult og sygdom, handler det om, at vi selv vil være herre over vores egen og jordens skæbne. Vi vil selv bestemme over vort liv, vil ikke underlægge os biologiens love for køn, sex og alder, vil ikke tvinges ned i firmaers uniformer og søger på alle måder at bryde med lovmæssigheder vi ikke mener selv at have valgt. Vi vil designe vort eget liv og vores egne børn, om det så skal ske med fostersortering og genmanipulation. Og argumentationen lyder flot: hvem vil byde et barn et livslangt følgeskab med sygdom eller grønne øjne? Og helt tilsvarende ser vi flere og flere vælge den aktive dødshjælp for at være herre over sin egen død og således foregive fuldstændig at bemægtige sig sin egen skæbne, mens vi forgiver os selv til dødens kolde hånd. For bag den fromme facade gemmer djævelen sig med menneskets frygt for ikke selv at være herre og for at skulle tage imod det uventede. Men derved er det livet, vi frygter. For den, der tager livet i egen hånd, mister det. Og stadig hænger døden som det store sorte tabu: det taler vi ikke om – fordi den minder os om, at hele livet er en løgn.

Kristendommen vil lade dig leve trygt i uvisheden. Den foregøgler os ikke, at vi kan tage skæbnen i egen hånd og bemægtige os vores egen fremtid, og dog giver den en vished midt i alt det usikre, en vished, der giver dig mod til at tage imod det ukendte og stille dig op imod alverdens magthavere, og som lader dig leve og dø med fred. Denne vished er det navn, som Moses måtte gå til israelitterne med fra den brændende tornebusk i ørkenen: JEG ER. Hvilket mere sikkert ord kunne tænkes. Han som er al væren. Denne

ubetingede væren. Et ord, mennesket aldrig kan tage i sin egen mund. For vores væren er betinget. Jeg er præst, men dette er jeg kun som prædikat og alene i kraft af et embede, der ikke er mig selv, og så vist som solen står op i dag kan det få ende i morgen. Men Gud er JEG ER, klippen der aldrig rokkes og ikke forvitres af tidens tand. Han taler til dig og siger: "frygt ikke".

Og så er det dog det mest frygtelige ord og navn, der gives. For hvis Gud er JEG ER – så stiller det dig i et absolut forhold, hvor du ikke har meget andet at gøre end klappe hælene sammen. Så må du fuldstændig opgive at være din egen skæbnes herre. Og intet er mere frygteligt for et menneske, som selv vil have hånd i hanke med tilværelsen. Og dog er det her, i dette møde, at Gud taler sit "frygt ikke". For det er når Gud er din Herre, at du kan være tryk i alle farer. Det er når Gud er blevet din JEG ER, dit eksistensgrundlag, det hvilket foruden du hverken kan tænke eller forstå dig selv.

For se, hvad der sker, når livet og lykken går din vej og alt hvad du gør lykkes for dig? Da takker din sjæl: JEG ER – som velsigner i tusinde slægtled. Eller når alt mislykkes og alt, du havde vundet, er tabt. Da råber troen frimodigt: JEG ER – din lod og din del, den samme i går i dag ja til evig tid. Når du nyder dit gode helbred og din ungdoms styrke, da lovsynger dit sind og dit hjerte: JEG ER – din styrke og visdom. Eller når sygdommen rammer dig, da stemmes frydens harpe til at synge: JEG ER – den store læge. Når Jordens dommedagsklokker kimer ind i ørerne med vandstandsstigning, tørke og naturkatastrofe, da glæder sig dit hjerte: JEG ER – himlens og jordens skaber. Og når til sidst, døden banker på din dør da jubler din sjæl for sidste gang: JEG ER – dødens overvinder.

"Frygt ikke", siger Herren, "JEG ER – med dig".

Se, dét er et evangelium, og noget ganske andet end et håbløst klap på skulderen. Og nu lyder så spørgsmålet til konfirmanderne såvel som til os andre: vil du give håndslag på denne tro? Vil du lade Gud være din JEG ER og af hans hånd modtage hver en dag, eller vil du være din egen? Se, jeg kan ikke svare på andres vegne. Men det kan jeg sige: vælger du at være din egen *jeg er*, så får du muligvis succes. Måske du bliver rigere end nogen anden. Men den, der er sin egen, har kun én at dø for: sig selv. Og netop det er håbløsheden og intetheden i en sum. Men Jesus døde for de mange – og det er håbets kilde. For deri lyder det store: Jeres hjerte må ikke forfærdes: tro på mig og tro på Gud. I min faders hus er der mange boliger; hvis ikke, ville jeg så have sagt, at jeg går bort for at gøre en plads rede for jer? Og når jeg er gået bort og har gjort en plads rede for jer, kommer jeg igen og tager jer til mig, for at også I skal være, hvor jeg er.

Amen.

Der er et segl for kirken sat!

af Karsten Bælg

Fuldstændig uden grund har vores "store leder" og hendes Parteigenossen lagt Herrens Kirke i lænker! Det er et statsligt overgreb, som er helt uden sidestykke i verdenshistorien. Ja, Nero brændte de kristne som levende fakler, men lukkede han kirkerne i påsken? Nej! Det vil sige, at Mette Frederiksen og hendes horde af smiskende bispelakajer er værre end Kejser Nero!

Hvad ligner det desuden, at alle landets velnærede og blegfede præster uden videre går med til at smække porten til Guds Rige i? Bare fordi et par blodfattige italienere er kreperet af forkølelse. Eller pest, eller hvad det nu er – det er ligegyldigt! En præst skal tjene menigheden i livsfare og sjælsfare. I regn og slud, i sot og pest, skal præsten ud, når han er præst og ikke en kryster i Vinterbyøster! (Det er dér, jeg er præst.)

Lidelse er en del af et sandt menneskeliv. Det har menigheden også godt af at lære, så hvis præsten smitter dem med svineinfluenza eller hvad det nu er, så bliver det såmænd bare til gode for dem. Personligt har jeg tænkt mig at iføre mig min baret og mit halstørklæde og gå til kamp imod disse Statans ræverøde djævle. (Bisperne, ikke menigheden.) Min pen skal gløde, indtil disse stormægtige såkaldte biskopper begynder at mande sig op og får mod i brystet til at slå perleporten ind til kirken op på vid gab igen! Denne situation er skændsel og en skamlet på Folkekirken!

P.S. Hvis der er nogen, der spørger, så kommer jeg ikke på husbesøg i disse for vort land så alvorlige tider. Jeg vil så nødig udsætte andre for smitte, ikke fordi jeg har corona, men man ved jo aldrig, og det er bedst at være på den sikre side.

Karsten Bælg er en fiktiv person og sognepræst i Vinterbyøster og -vester

Vi præster kan også være bange

af Gitte Menneskebarm

Der skal lyde en stor og varm tak til alle vores herlige biskopper, især selvfølgelig min egen, Henlof Fischer Bro, den dejlige mand. Han er vor trøst og vor fred. Grunden til, at de skal takkes ekstra meget lige nu – for vi skal altid huske at love og prise vor biskop – er den visdom og sunde dømmekraft, hvormed de har håndteret den skræmmende CoVid19-krise, der netop nu bølger hen over vor grønne klode.

Det er klart, at vi kan ikke udsætte de svage små forpjuskede mennesker i vores sogne for den kæmpe risiko det er at trippe hen og sætte sig – bange og skræmt – på en kirkebænk, der er helt smurt ind i CoVid. Det vil være dybt, dybt uansvarligt. Nej, lad os kærligt og nænsomt lukke kirkedøren, og lad os ikke åbne den igen, før vi ved, at det er 110% sikkert.

I dag skal vi holde af – uden at holde om. Vi skal være nær – men på afstand. Vi skal være til stede – men i sommerhus. Hver dag sender jeg fx en videohilsen til sognet, til at varme de bange hjerter. Jeg siger: "Frygt ikke". Eller nåh nej, det var dengang med flygtningekrisen. Nej, jeg siger: "Lige nu er vi alle bange, og det er der god grund til. Det hele er så utrygt og farligt. Men så skal I huske, at Gud kender det godt, og han er også bange." Det er der stor trøst i.

Vi ryster af skræk. Og vi rykker sammen – hver for sig. Vi rækker ud til hinanden gennem computerskærmen eller telefonen. I går, da jeg snakkede med min teenagedatter, som jo naturligvis er meget skræmt, sagde jeg til hende: "Såh såh", mens jeg klappede hende på hovedet med en gummihandske, som jeg har sat for enden af et kosteskaf. "Jesus er også bange." Så piblede tårerne frem fra hendes store brune øjne over ansigtsmasken. Jeg tænker det var dejligt for hende at få forløsning for den dybe angst, som jeg hver dag minder hende om, at hun føler. Sådan kan vi jo godt være der for hinanden, også i denne tunge og svære tid.

Gitte Menneskebarm er en fiktiv person og sogne- og krammepræst i Udby-Ømmelev-Dalby-Smalby-Borring-Snorring-Skammelse-Væmmelse-Brunhøj-Revl-Krat-Yderby Storpastorat

Hyrdebrev

af Andy Tromler

Snart bliver alting godt igen. Snart skal vi igen give knus og gramse på dem vi godt kan lide. Eller bolle, hvis vi har husket at indhente samtykke først. Det skal man nemlig. Lad ikke frygten tage over. En dag bliver det sommer – også i statskirken. En dag giver Mette lov.

Hvor herligt lød biskoppernes bløde Ecco-sko hen over bjergene! Hvor herlig den svuppende lyd af 10 biskoppers hæle som blev slået sammen! Der udgik en befaling Sundhedsstyrelsen, og vi adlød. Og hvor vi stod fast! Ingen kirkeminister eller politiker kunne få os til at åbne kirken igen i påsken. Vi skulle jo også hente maling i Jem & Fix.

Vi stod nemlig last og brast med hele Danmark. Nu står vi imidlertid ikke længere så meget last og heller ikke helt så meget brast, for nu skal vi gerne have det til at se ud, som om vi hele tiden har kæmpet for at kirkerne skulle stå åbne. Det er lidt svært at forstå, men det er politik, forstår I nok!? Men engang efter Corona-krisen må vi nok til at overveje, om ikke vi skal stå last og brast med dem, der aldrig kommer i kirke – og derfor lukke kirkerne igen i påsken 2021?

Nå, hvor kom vi fra? Jo, det er længe siden vi sidst har skrevet hyrdebrev. I har sikkert savnet os. Vi har valgt at ligge i flyverskjul nogle uger, men nu føler vi, at I har brug for at se os handle. Så bare vent: Vi skal nok få åbnet kirkedøren på klem, så I kan komme ind at tænde et lys – eller måske hellere sådan et batterilyd, som man tænder i bunden, så man ikke får sodpartikler i lungerne?

Det bliver i al fald godt alt sammen engang. Kærligheden er stærkere end døden – eller: det er i al fald rart at elske. Men alt står i Mettes hånd. Og indtil hun siger ”go”, skal I se på lidt flere kedelige online-gudstjenester og måske læse Folkekirkens påkehilsen én gang til. Og så håbe, selvom vi har lukket håbets hus. Men det sidste behøver vi ikke træde mere i, for det har vi jo lige forklaret jer!

Gud bevare os!

Bispekollegiet

Bispekollegiet er selvfølgelig fiktivt, da vi jo ikke har noget bispekollegium i Den danske Folkekirke